

Lähteeseen viittaaminen

Opinnäytetyössä ilmoitetaan aina lähteet sekä tekstissä (tekstiviite) että lähdeluettelossa. Tekstiviite ohjaa lähdeluetteloon, josta lukija saa tarkemmat tiedot lähteestä. Tekstiviitteen ja lähdeluettelon yhteyttä on käsitelty yksityiskohtaisemmin sivulla [Lähdeluettelo](https://intra.tuni.fi/handbook/4646/4653/17695?page=25105) (<https://intra.tuni.fi/handbook/4646/4653/17695?page=25105>).

Tekstiviitteeseen pyritään merkitsemään kirjoittajan sukunimi, vuosiluku ja sivu.

Esimerkikki:

Ehkäisevään kunnossapitoon ja huoltotarpeeseen vaikuttavat myös viranomais määräykset, sillä tietynlaisille laitteille ja laitteistoille, esimerkiksi nostolaitteille, on olemassa omat ennalta määrätty tarkastus- ja huoltovälit (Heinonkoski 2013, 224).

Aina lähteellä ei ole henkilötekijää, jolloin sukunimeä ei voi merkitä. Tällaisia lähteitä voivat olla esimerkiksi yritysten omat materiaalit tai monet verkkolähteet. Silloin viitteeseen merkitään julkaisijayhteisön nimi tai sivun otsikko riippuen siitä, kumpi on lukijalle informatiivisempi. Kaikista lähteistä ei ole löydettävissä vuosilukua, joka ilmaisisi tekstin tuoreuden. Puuttuva vuosi korvataan viitteessä ja lähdeluettelossa lyhenteellä n.d. (no date). Puuttuvan sivunumeron voi esim. e-kirjojen tapauksessa korvata luvun numerolla tai prosenttiluvulla, jos e-kirja ilmoittaa tekstin etenemisen prosentteina. Vastaavasti äänikirjojen osalta viitteeseen merkitään viitatus tiedon ajankohta.

Tekstiviite merkitään sekä suoraan lainaukseen eli sitaattiin että referoituun eli omin sanoin kerrottuun lainaukseen. Kun viitataan lähdetietoon, on tärkeää erottaa toisistaan oma ajatus, referointi ja suora lainaus. Tekstiviite ei ylitä kappalerajaa, vaan viitteet on kirjoitettava jokaiseen kappaleeseen erikseen, vaikka viite toistuisi täysin samanlaisena useammassa kappaleessa peräkkäin.

Seuraavissa esimerkeissä kirjoittajan omat ajatukset erotetaan lähteestä referoiduista näkemyksistä viitetekniikan avulla. Kirjoittajan oman ajattelun osuuksiin ei ole tarpeen viitata esimerkiksi omana mielipiteenä. Oma ajattelu on usein lähteestä lainattuja ajatuksia yhdistelevää, vertailevaa tai havainnollistavaa tekstiä. Se voi olla myös niin sanottua [metatekstiä](#) (https://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/tekstinhuolto/tekstin_rakenne/metateksti/metateksti/).

Esimerkki:

Siinä missä kalan käsittelytaidot kuuluivat aikanaan suomalaisten perusosaamiseen, on vastuu esikäsittelystä pitkälti nykyisin elintarviketeollisuuden toimijoilla (Setälä 2020). Valmistusmenetelmien perinteikkyyden voidaan nykypäivänä ajatella heikentävän tiettyjen kalaruokien houkuttelevuutta. Suomella on Hannikaisen (2020) mukaan paljon kehitettävää juuri siinä, miten kalaa tarjotaan syötäväksi. Muun muassa silakan omaama epäsuosiota

erityisesti nuorten keskuudessa voidaan selittää sillä, että silakkaa on esimerkiksi kouluruokaloissa tarjottu pitkään samoissa muodoissa, laatikkona ja pihveinä. (Hannikainen 2020.)

Lähdekritiikki on tiedon alkuperän, varmuuden, näkökulman ja käyttökelpoisuuden arviointia oman työn kannalta. Lähdetieto on aina pyrittävä asettamaan johonkin yhteyteen esimerkiksi pohtimalla, kuka on tiedon tuottanut, mikä on sen tarkoitus ja missä se on julkaistu. Plagiointi, eli toisen henkilön tuottaman sisällön kopioiminen sellaisenaan ja esittäminen omana tuotoksena on kiellettyä.

Tiedon olemusta voi parhaiten selvittää siten, että tutustuu laajasti aiheetta koskevaan lähdeaineistoon. Lähdettä täytyy lainata oikein. Tietoa ei saa irrottaa asiayhteydestään niin, että se antaa harhaanjohtavan kuvan asiasta. Tietoa ei esimerkiksi saa sanoa varmaksi tai väittää sitä yleistettäväksi, jos alkuperäisessä lähteessä ei näin tehdä.

TIEDEKUNTA -TAI KOULUTUSOHJELMAKOHTAISET SISÄLLÖT

Tekstiviitteen laajuuden osoittaminen

Kun tekstiviitteen laajuus on yksi virke, tekstiviite merkitään sulkeisiin virkkeen sisään ennen loppupistettä:

Ehkäisevään kunnossapitoon ja huoltotarpeeseen vaikuttavat myös viranomais määräykset, sillä tietynlaisille laitteille ja laitteistoille, esimerkiksi nostolaitteille, on olemassa omat ennalta määrätyt tarkastus- ja huoltovälit (Heinonkoski 2013, 224).

Kun kirjoittaja on referoinut lähdettä useamman virkkeen verran, tekstiviite merkitään virkkeiden jälkeen. Tekstiviite muodostaa sulkeiden sisällä itsenäisen, pisteeseen päättyvän kokonaisuuden:

Alkuvuonna 2018 lastensuojelun esimiehiltä kerättyjen tietojen mukaan Suomessa systemisen toimintamallin pilotointi oli käynnistynyt tai kevään 2018 aikana käynnistymässä yhteensä 52 tiimissä, 31 paikkakunnalla. Näiden lisäksi kunnissa oli suunnitteilla 18 uutta pilottitiimiä, ja lisäksi mukaan oli tulossa kahdeksan uutta paikkakuntaa. (Flink & Aaltio 2020, 138.)

TIEDEKUNTA -TAI KOULUTUSOHJELMAKOHTAISET SISÄLLÖT

Asia- ja kirjoittajakeskeinen viittaustapa

Raportin teoriaosassa tavoitteena on esitellä, analysoida ja vertailla aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimus- ja teorian tietoa. Hyvässä tekstissä kirjoittaja saa lähteet ikään kuin keskustelemaan keskenään. Kirjoittaja on puheenjohtaja, joka alustaa, jakaa puheenvuorot ja tekee yhteenvetoja lähteissä kerrotusta. Edellä mainitun tyyppinen aiemman tiedon esitleminen ja vertailu vaatii usein kirjoittajakeskeistä viittaamista.

Asiakeskeisessä viittaustavassa tekstiviitteen kaikki osat, kirjoittaja, vuosi ja sivunumero, ovat suluissa referoidun lainauksen lopussa.

Esimerkki:

Keilaniemeen on suunnitteilla neljä asuintornitaloa, joista ensimmäisiin kahteen on tulossa 32–36 kerrosta (Espoon Keilaniemi n.d.).

Kirjoittajakeskeinen viittaustapa korostaa alkuperäistekstin kirjoittajan asemaa ajatuksen omistajana. Kun käytetään kirjoittajakeskeistä viittaustapaa ja lähde esiintyy ensimmäisen kerran, mainitaan myös lähteen kirjoittajan etunimi ja arvo tai asema esimerkiksi tiedeyhteisössä. Siten korostetaan kirjoittajan asiantuntijuutta ja merkittävyyttä alallaan. Myöhemmin saman kirjoittajan lähteisiin viitattaessa etunimeä ja arvoa tai asemaa ei enää mainita.

Kirjoittajakeskeinen viittaustapa kattaa oikeastaan vain yhden virkkeen. Kun referoidaan kirjoittajakeskeisesti usean virkkeen verran, pitää referoidun lainauksen loppuun vielä lisätä tekstiviite. Huomaa, että silloin ensimmäiseen tekstiviitteeseen riittää pelkkä vuosiluku. Sivut tai sivut merkitään vasta referoinnin päättävään viitteeseen.

Esimerkki:

Binet'n ja Fieldin (2019) mukaan brändit kasvavat ensisijaisesti saamalla jalansijaa markkinoilla. Esimerkiksi mainonta tehostaa myyntiä silloin, kun tunteet vaikuttavat kuluttajien ostopäätöksiin. Myyntiä aktivoidaan kuitenkin paremmin kuluttajien harkintakykyyn vetoamalla. Mitä enemmän ostopäätökseen kulutetaan aikaa, sitä tehottomammaksi mainonta muuttuu, ellei sillä ole tarkasti mietittyä sanomaa. Siksi esimerkiksi ajankohtaiseen tutkimustietoon perustuvien faktojen tarjoamista voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä brändin rakennusvälineistä. (Binet & Field 2019, 25.)

Yksi olennainen syy käyttää kirjoittajakeskeistä viittaustapaa on osoittaa siirtyminen omasta ajattelusta lähteen referointiin.

Kirjoittajakeskeisessä viittaustavassa kirjoittajalla on mahdollisuus välittää sävyä, jolla alkuperäisteksti on kirjoitettu ja jolla kirjoittaja itse suhtautuu lähteen sisältöön. Seuraavat esimerkit on muokattu edellisen esimerkin opinnäytetyötekstistä:

Binet ja Field (2019) **korostavat**, että brändit kasvavat ensisijaisesti saamalla jalansijaa markkinoilla.

Binet ja Field (2019) **arvioivat**, että brändit kasvavat ensisijaisesti saamalla jalansijaa markkinoilla.

Binet'n ja Fieldin (2019) **näkemyksen mukaan** brändit kasvavat ensisijaisesti saamalla jalansijaa markkinoilla.

Tekstiviite, kun kirjoittajia on kaksi

Jos lähdetekstillä on kaksi tekijää, tekstiviitteeseen kirjoitetaan aina molempien kirjoittajien nimet. Tekstiviitteessä tekijöiden sukunimien välissä käytetään &-merkkiä, mutta kirjoittajakeskeisesti lainattaessa &-merkin tilalla käytetään ja-sanaa.

Esimerkki:

Syitä kotimaisen luonnonkalan ahdinkoon elintarvikemarkkinoilla on monia: luonnonkaloista, kuten ahvenesta, muikusta ja hauesta on tullut kalliimpia erityistuotteita kasvatetun kalan, erityisesti Norjan lohien kulutuksen jopa nelinkertaistuttua Suomessa 2000-luvulla (Saarni & Setälä 2016).

Tekstiviite, kun kirjoittajia on useampia

Jos kirjoittajia on kolme tai neljä, mainitaan tekstiviitteessä kaikki lähteen kirjoittajat ainoastaan ensimmäisen kerran lähteeseen viitattaessa. Kirjoittajat merkitään samassa järjestyksessä kuin heidät on mainittu lähteessä.

Kun samaa lähdettä käytetään myöhemmin uudestaan, tekstiviitettä tiivistetään kirjoittamalla viitteeseen vain ensimmäisen tekijän nimi. Muiden tekijöiden nimet korvataan lyhenteellä ym.

Esimerkki:

Puhuttaessa tuotteistamisprosessista, keskittyy nykykirjallisuus pääosin erilaisten palvelujen tuotteistamiseen. Tuotteistaminen voidaankin määritellä aineellisten, standardoitujen ominaisuuksien liittämiseksi osaksi organisaation ydinpalvelua (Grazia, Elia & Tornese 2019, 1). Yksinkertaisemmin tuotteistaminen voidaan kuitenkin ymmärtää tuoteidean hahmotteluksi. Tuotteistamisessa määritellään tarkasti, miksi ja ketä varten tuote on olemassa; ennen kaikkea tuotteistaminen on keino viestiä tuotteen hyötyarvo kuluttajalle mielenkiintoa herättävällä tavalla. (Harki & Jalonen 2020.) Grazian ym. (2019) mukaan tuotteistaminen on kuluttajalähtöinen prosessi, joka perustuu markkinoilla vallitsevaan kysyntätilanteeseen. Tämä prosessi voidaan nähdä vastakohtana palvelullistamiselle, jossa tuotekonseptia tukemaan kehitetään erilaisia aineettomia toimintoja, kuten esimerkiksi kotiinkuljetuspalvelu ruokatuotteelle. (Grazia ym. 2019, 1-2.)

Kun tekijöitä on enemmän kuin neljä, mainitaan vain ensimmäinen tekijä ja nimen jäljessä lyhenne ym. Lähdeluetteloon merkitään kaikki tekijät.

Viittaus lähteeseen, jolla ei ole henkilötekijää

Kun lähteellä ei ole henkilötekijää, tekijäksi ilmoitetaan julkaisun otsikko tai julkaisija riippuen siitä, kumpi on lukijalle tekstiviitteessä informatiivisempi.

Jos otsikko on yli neljän sanan mittainen, voidaan tekstiviitteessä ilmoittaa haluttaessa vain pari, kolme sanaa sen alusta. Lyhennys merkitään kolmella pisteellä. Tekstiviitteessä otsikon tai julkaisijan ja vuosiluvun väliin ei tule pistettä eikä pilkkua. Pilkku merkitään tekstiviitteessä vain numeroilmausten, esimerkiksi vuosiluvun ja sivunumeron, väliin.

Esimerkki:

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat tehostetun perhetyön lisäksi muun muassa lasten päivähoito, lastensuojelun sosiaalityö, tukihenkilö ja tukiperhe, lasta kuntouttavat hoito- ja terapiapalvelut, koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon, loma- ja virkistystoiminta, lapsen harrastusten ja perheen taloudellinen tukeminen, vertaisryhmätoiminta ja lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena. (Lastensuojelun avohuolto n.d.)

Esimerkkejä lähteistä, joilla ei ole henkilötekijää, on sivulla [Lähdeluettelo](https://intra.tuni.fi/handbook/4646/4653/17695?page=25105) (https://intra.tuni.fi/handbook/4646/4653/17695?page=25105). Tällaisia lähteitä voivat olla mm. verkkolähteet, lehtiartikkelit, lait ja asetukset.

Viittaus useisiin lähteisiin

Mikäli sama tieto on peräisin useasta lähteestä tai kirjoittaja on yhdistänyt useamman lähteen tiedot yhdeksi kokonaisuudeksi, josta ei enää voida selvästi erottaa kunkin lähteen osuutta, tekstiviitteeseen voidaan merkitä useita lähdeviitetietoja. Lähteet kirjoitetaan julkaisuvuosijärjestyksessä vanhimmasta alkaen ja ne erotetaan toisistaan puolipisteellä. Samana vuonna ilmestyneet julkaisut merkitään aakkosjärjestykseen.

Esimerkki:

Perhetyön käsite kätkee alleen monenlaista merkitystä, ja lisäksi se on kontekstisidonnainen. Se muotoutuu sen mukaan, missä, millaisessa tilanteessa ja mihin tavoitteisiin pyrkien sitä tehdään. Perhetyöllä voidaan tarkoittaa lastensuojelullisia, perheterapeuttisia tai ennaltaehkäiseviä palveluita. (Järvinen ym. 2012, 12; Nuutinen & Ritola 2015, 9.)

Viittaus saman tekijän useaan julkaisuun

Viitattaessa saman tekijän tai julkaisijan useaan julkaisuun ne kirjoitetaan aikajärjestykseen vanhimmasta alkaen.

Esimerkki:

Lahjakkuutta on Suomessa tutkinut varsinkin Kari Uusikylä (1989, 2002, 2005, 2008).

Samana vuonna ilmestyneet saman kirjoittajan tai julkaisijan julkaisut erotetaan toisistaan niin tekstiviitemerkinnässä kuin lähdeluettelomerkinnässäkin lisäämällä vuosiluvun perään pienenäkkonen ilman välilyöntiä.

Esimerkki:

Vähäähon (2001a, 2001b) tutkimuksista käy ilmi, että terveydenhuollon sähköisen tiedonkulun toteuttamisessa on suuria haasteita.

Viittaus saman lähteen eri sivuihin

Kun viittaukset ovat lähteen peräkkäisiltä sivuilta, käytetään sivunumeroiden välissä ajatusviivaa (-) ilman välilyöntejä, ei yhdysmerkkiä (-). Muussa tapauksessa sivunumerot erotetaan toisistaan pilkulla.

Esimerkki:

Keskeisinä sisältöinä tehostetussa perhetyössä voidaan pitää lasta suojelevaa ja lapsikeskeistä työskentelyä sekä toimintaa, joka vahvistaa ja kuntouttaa lasten, vanhempien ja koko perheen toimijuutta (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017, 9, 13-14).

Toissijainen lähde

TAMKissa kirjoitettavissa kirjallisissa töissä pyritään käyttämään ensisijaisia lähteitä. Joskus kuitenkin joudutaan tyytymään toissijaiseen lähteeseen, koska ensisijaista lähdettä ei ole mahdollista saada luettavaksi. Tekstistä viitteineen on tullava ilmi, että kyse on toissijaisesta lähteestä. Lähdeluettelo on merkitään kuitenkin vain toissijainen lähde eli se, jonka kirjoittaja on itse lukenut.

Esimerkki:

Leanin toteuttaminen vaatii kokonaisvaltaisen lähestymistavan, joka huomioi koko organisaation (Morgan & Liker 2006, Merikallion & Haapasalon 2009, sivunumero mukaan).

Toinen vaihtoehto:

Morganin ja Likerin (2006) mukaan Leanin toteuttaminen vaatii kokonaisvaltaisen lähestymistavan, joka huomioi koko organisaation (Merikallio & Haapasalo 2009, sivunumero).

Suora lainaus

Kolmen rivin mittainen tai sitä lyhyempi suora lainaus kirjoitetaan täsmälleen alkuperäisen tekstin mukaisesti ja merkitään lainausmerkeillä. Yli kolme riviä pitkä suora lainaus painetusta tai verkkolähteestä sisennetään yhden sarkaimen (= 2,3 cm) verran ja kirjoitetaan rivivälillä 1. Tekstiviite merkitään aina lainauksen loppuun, myös silloin, kun samasta lähteestä referoitu teksti jatkaa kappaletta suoran lainauksen jälkeen.

Varsinkin pitkiä suoria lainauksia pitää aina niiden yhteydessä avata tai kommentoida. Lukijalle pitää siis osoittaa, mikä suoran lainauksen ajatuksista on tekstin kannalta erityisen oleellinen ja miksi. Pitkien suorien lainausten merkitsemisestä tekstiin on kerrottu sivulla [Kieliasu, rakenne ja liitteet](https://intra.tuni.fi/handbook/4646/4653/17695?page=25094) (<https://intra.tuni.fi/handbook/4646/4653/17695?page=25094>) (Aineistositaatit ja suorat lainaukset).

Sitaattia voidaan käyttää osana virkettä virkkeen alussa tai lopussa. Yhtä lailla sitaatin keskelle voi lisätä johtolauseen.

Esimerkki:

THL:n julkaisemassa systeemisen lastensuojelun toimintamallin ohjelmateoriassa Aaltio ja Isokourtti (2019b, 10) korostavat, että ”vaikka systeemisen asiakastyön yksittäisiä elementtejä olisikin joissakin yksittäisissä tapauksissa käytössä, suomalainen systeeminen toimintamalli on nimenomaan toimintamalli, ei vain kokoelma menetelmiä, välineitä ja taustaorientaatioita”.

Lainausmerkkien käyttöä on ohjeistettu [Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivuilla](http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/lainausmerkit/ohje/55) (<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/lainausmerkit/ohje/55>).

